

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.01.2001, sp. zn. 32 Cdo 56/99, ECLI:CZ:NS:2001:32.CDO.56.99.1

Číslo: 53/2001

Právní věta:

Jestliže po jednání, u kterého bylo prováděno dokazování a k němuž nebyl účastník řízení řádně předvolán, proběhlo další jednání, u kterého měl tento účastník možnost uplatnit svou procesní obranu, včetně možnosti vyjádřit se k dosud provedeným důkazům i z hlediska správnosti procesního postupu soudu, pak nejde o vadu dle § 237 odst. 1 písm. t) o. s. ř., ve znění účinném před 1. 1. 2001;*) může však jít o jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.01.2001

Spisová značka: 32 Cdo 56/99

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy: 99/1963 Sb. § 237 odst. 1 písm. f)
§ 241 odst. 3 písm. b)

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v P r a z e u s n e s e n í m z e d n e 2 8 . 7 . 1 9 9 8 p o t v r d i l k o d v o l á n í v ě ř i t e l e A) - K P P , n a d a c e , u s n e s e n í z e d n e 2 7 . 1 2 . 1 9 9 5 , k t e r ý m K r a j s k ý s o u d v P r a z e z a m í t l n á v r h v ě ř i t e l ů (t é t o n a d a c e a G . , a k c i o v é s p o l e č n o s t i Č . B .) n a p r o h l á š e n í k o n k u r s u n a m a j e t e k d l u ž n í k a R . Š . S o u d p r v n í h o s t u p n ě n á v r h z a m í t l v e s h o d ě s u s t a n o v e n í m § 5 z á k o n a č . 3 2 8 / 1 9 9 1 S b . , o k o n k u r s u a v y r o v n á n í , k t e r é v t e h d y p l a t n ě m z n ě n í (t o j e s t v e z n ě n í z á k o n ů č . 1 2 2 / 1 9 9 3 S b . , č . 4 2 / 1 9 9 4 S b . , č . 7 4 / 1 9 9 4 S b . , č . 1 1 7 / 1 9 9 4 S b . , č . 1 5 6 / 1 9 9 4 S b . , č . 2 2 4 / 1 9 9 4 S b . a č . 8 4 / 1 9 9 5 S b .) p o d m í ň o v a l o p r o h l á š e n í k o n k u r s u t í m , a b y d l u ž n í k m ě l m a j e t e k p o s t a č u j í c í a l e s p o ň k e k r y t í n á k l a d ů k o n k u r s u ; o d v o l a c í s o u d o p r o t i t o m u r o z h o d o v a l p o d l e z á k o n a o k o n k u r s u a v y r o v n á n í v e z n ě n í z á k o n ů č . 1 2 2 / 1 9 9 3 S b . , č . 4 2 / 1 9 9 4 S b . , č . 7 4 / 1 9 9 4 S b . , č . 1 1 7 / 1 9 9 4 S b . , č . 1 5 6 / 1 9 9 4 S b . , č . 2 2 4 / 1 9 9 4 S b . , č . 8 4 / 1 9 9 5 S b . , č . 9 4 / 1 9 9 6 S b . , č . 1 5 1 / 1 9 9 7 S b . a č . 1 2 / 1 9 9 8 S b . (d á l e t ě ž j e n „ Z K V “) , j e h o ž u s t a n o v e n í § 1 2 a o d s t . 3 u r č u j e , ž e n á v r h n a p r o h l á š e n í k o n k u r s u b u d e z a m í t n u t , j e - l i z ř e j m é , ž e m a j e t e k k ú h r a d ě n á k l a d ů k o n k u r s u n e p o s t a č u j e . N a t o m t o z á k l a d ě o d v o l a c í s o u d s h o d n ě s e s o u d e m p r v n í h o s t u p n ě u z a v ř e l , ž e n e j s o u s p l n ě n y p o d m í n k y p r o p r o h l á š e n í k o n k u r s u , n e b o l d l u ž n í k m a j e t e k p o s t a č u j í c í k ú h r a d ě n á k l a d ů k o n k u r s u v s k u t k u n e m á .

Námítku odvolatele, že soud prvního stupně pochybil, když dne 6. 4. 1995 ve věci jednal v nepřítomnosti odvolatele, který předvolání k jednání obdržel až po uvedeném datu, neshledal odvolací soud důvodnou. V řízení o návrhu na prohlášení konkursu není podle soudu třeba svolávat jednání. Jak se podává (za použití argumentu a contrario) z ustanovení § 115 odst. 1 o. s. ř., lze rozhodnout bez jednání proto, že rozhodnutí o prohlášení konkursu není rozhodnutím o věci samé a žádný předpis nestanoví, že takové rozhodnutí je možné vydat až po jednání. To, že jednání řádně neproběhlo, tudíž nezpůsobuje takový nedostatek podmínky řízení, pro který by bylo třeba rozhodnutí zrušit.

Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel A) (zastoupen advokátem) včas dovolání, namítaje, že mu ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. byla nesprávným postupem soudu v průběhu řízení odňata možnost před soudem jednat, že řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a že rozhodnutí spočívá na nesprávně právním posouzení věci. Odtud usuzuje, že jsou dány dovolací důvody dle § 241 odst. 3 písm. a), c) (správně b/) a d) o. s. ř. Nesprávný postup soudu v průběhu řízení spatřuje dovolatel v tom, že u ústního jednání dne 6. 4. 1995 provedl soud prvního stupně důkaz účastnickou výpovědí dlužníka, ačkoliv dovolatel nebyl o termínu jednání včas vyrozuměn. Tím soud dovolatele zkrátil v právu zúčastnit se jednání a klást při něm dlužníkovi otázky (§ 122, § 126 odst. 3 a § 131 o. s. ř.). Dovolatel připouští, že není povinností soudu v konkursním řízení nařizovat jednání, ale jestliže tak učiní a provádí při tomto jednání dokazování, pak musí respektovat i další ustanovení, jež se k jednání váží, včetně ustanovení § 115 odst. 2 o. s. ř. Jinou vadou řízení podle dovolatele trpí proto, že výrok usnesení soudu prvního stupně neobsahuje – v rozporu se soudní praxí, zejména s „R 52/98, XXL, str. 362“ – hmotněprávní důvod zamítnutí. Nesprávnost právního posouzení věci tkví v tom, že k označeným vadám, namítaným již v odvolacím řízení, odvolací soud nezaujal zákonu odpovídající stanovisko a nezabýval se ani námítkou dovolatele stran neplatnosti respektive odporovatelnosti právních úkonů, jimiž se dlužník na úkor svých věřitelů zbavil majetku sepsaného při výkonu rozhodnutí soudním vykonavatelem. Proto dovolatel požaduje, aby napadené usnesení, jakož i usnesení soudu prvního stupně bylo zrušeno a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001).

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti usnesení upravují ustanovení § 237, § 238a a § 239 o. s. ř. Podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř. není dovolání přípustně proto, že usnesení odvolacího soudu nebylo usnesením měnicím, nýbrž potvrzujícím, a napadené rozhodnutí nelze podřadit ani případům vyjmenovaným v § 238a odst. 1 pod písmeny h) až t) o. s. ř. Podmínky stanovené v § 239 o. s. ř. daná věc rovněž nesplňuje, neboť odvolací soud výrokem svého rozhodnutí přípustnost dovolání nevyslovil (§ 239 odst. 1 o. s. ř.) a dovolatel před vydáním potvrzujícího usnesení návrh na vyslovení přípustnosti dovolání ani nepodal (§ 239 odst. 2 o. s. ř.).

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z odůvodnění:

Zbývá posoudit přípustnost dovolání podle 237 odst. 1 o. s. ř. Toto ustanovení spojuje přípustnost

dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkami zakotvenými v odstavci druhém) s takovými hrubými vadami řízení a rozhodnutí, které činí rozhodnutí odvolacího soudu zmatečným. Přípustnost dovolání však není založena již tím, že dovolatel příslušnou vadu řízení tvrdí, ale až zjištěním, že řízení takovou vadou skutečně trpí.

Protože jiné vady řízení dle § 237 odst. 1 o. s. ř. tvrzeny nebyly a z obsahu spisu nevyplývají, je pro závěr o přípustnosti (a současné důvodnosti) dovolání rozhodující, zda řízení je postiženo vadou, na kterou poukazuje dovolatel.

Podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. je dovolání přípustné, jestliže účastníku řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Odnětím možnosti jednat před soudem je takový postup soudu, jímž znemožnil účastníku řízení realizaci těch procesních práv, která mu zákon přiznává. O vadu ve smyslu tohoto ustanovení jde jen tehdy, jestliže šlo o postup nesprávný (uvažováno z hlediska zachování postupu soudu určeného zákonem nebo dalšími obecně závaznými právními předpisy) a jestliže se postup soudu projevil v průběhu řízení a nikoliv také při rozhodování (srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněná pod čísly 27/1998 a 49/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Výklad podávaný soudní praxí je jednotný i v tom, že není rozhodně, zda účastníku řízení byla odňata možnost jednat před soudem v odvolacím řízení nebo v řízení před soudem prvního stupně (shodně srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 25/1993 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Správnost vyslovené teze je ovšem podmíněna (jak se podává i v posledně citovaném rozhodnutí na str. 140) tím, že ono pochybení soudu prvního stupně odvolací soud přehlédl a – ač tak mohl učinit (srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 47/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) – nevyvodil z něj důsledky (např. zrušením rozhodnutí soudu prvního stupně podle ustanovení § 221 odst. 1 o. s. ř.), (kdy tím, že ve výše uvedeném smyslu sám pochybil (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1635/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 16).

Podle ustanovení § 3 ZKV ve znění účinném ke dni 6. 4. 1995 i v době, kdy o věci rozhodl soud prvního stupně, platilo, že pro konkurs a vyrovnání se použijí ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak (odstavec 2), a že jednání soud nařizuje jen tehdy, stanoví-li to zákon, nebo pokládá-li to za nutné (odstavec 3, druhá věta).

Z obsahu spisu je patrné, že dne 1. 4. 1995 vskutku proběhlo před soudem prvního stupně jednání (srov. protokol o jednání na č. 1. 36-37), k němuž se osobně dostavil dlužník, nikoli však již dovolatel, u kterého je doručení předvolání k jednání vykázáno až dne 8. 4. 1995 (srov. doručenkou u č. 1. 35 p. v.). Ze zmíněného protokolu o jednání se rovněž podává, že soud prvního stupně přesto ve věci jednal, a to tak, že „konstatoval“ obsah spisu (zejména usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 2. 1995 /srov. č. 1. 32-35/) a vyslechl dlužníka; poté jednání odročil na neurčito. Další jednání ve věci, nařízené na 19. 10. 1995 (srov. protokol o jednání, č. 1. 49), k němuž se dostavili jednatelé dovolatele T. H. a M. Š., bylo bez dalšího odročeno na 22. 11. 1995. Jednání před soudem prvního stupně, jež se konalo 22. 11. 1995 (srov. protokol o jednání, č. 1. 54-55), se zúčastnil dlužník a za dovolatele pak jednatel M. Š., přičemž poté, co bylo jednáno dle § 119 odst. 2 o. s. ř., byl proveden důkaz tam označenými listinami a výslechem svědkyně L. Š. Posléze bylo jednání odročeno na neurčito a až do vydání usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu na majetek dlužníka se již žádné další jednání ve věci nekonalo.

Existence zmatečností vady dle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. je dána zejména tehdy, nebyl-li účastník řádně přibrán do řízení (§ 94 odst. 2 o. s. ř.), účastníku byl ustanoven opatrovník, ačkoli podmínky podle ustanovení § 29 odst. 2 o. s. ř. nebyly splněny, nenařídil-li odvolací soud k projednání odvolání (nesprávně) jednání, jakož i tehdy, jestliže soud projednal věc v rozporu s

ustanovením § 101 odst. 2 o. s. ř. v nepřítomnosti účastníka.

Podle ustanovení § 101 odst. 2 o. s. ř. platí, že soud pokračuje v řízení, i když jsou účastníci nečinní. Nedostaví-li se řádně předvolaný účastník k jednání, ani nepožádal z důležitého důvodu o odročení, může soud věc projednat a rozhodnout v nepřítomnosti takového účastníka; přihlédně přitom k obsahu písemu a dosud provedeným důkazům.

Dle ustanovení § 119 odst. 2 o. s. ř. na začátku nového jednání sdělí předseda senátu obsah přednesů a provedených důkazů.

Závěry odvolacího soudu neobstojí, usuzuje-li, že v řízení o návrhu na prohlášení konkursu není třeba nařizovat jednání proto, že rozhodnutí o prohlášení konkursu není rozhodnutím o věci samé. Naopak platí (a Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi z tohoto principu již mnohokrát vyšel), že usnesení, kterým soud prohlašuje konkurs na majetek dlužníka, a stejně tak usnesení, jímž zamítá návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, je rozhodnutím soudu ve věci samé (byť v prvním z popsaných případů nejde o rozhodnutí, jímž se řízení končí). To, že jednání o návrhu na prohlášení konkursu není třeba nařizovat, se podává z výše citovaného ustanovení § 3 odst. 3, věty druhé, ZKV, které - se zřetelem k ustanovení § 3 odst. 2 ZKV - vylučuje v konkursním řízení obecnou aplikaci ustanovení § 115 odst. 1 o. s. ř. Nejvyšší soud přitom již v usnesení ze dne 9. 12. 1998, sp. zn. 31 Cdo 175/98, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 1999, pod číslem 43, formuloval a odůvodnil závěr, podle něž okolnost, že soud nenařídí jednání, se v řízení o návrhu na prohlášení konkursu může projevit jako vada nikoli sama o sobě, nýbrž toliko ve spojení s dalšími skutečnostmi, z nichž nutnost takového postupu vyplývá a z nichž by bylo lze usuzovat, že soud tím, že jednání nenařídil, účastníku upřel právo na spravedlivý proces. V logické návaznosti na tuto úvahu pak platí, že v případě, kdy soud jednání o návrhu na prohlášení konkursu nařídí, je povinen respektovat (bez zřetele k tomu, že jednání nebylo podle zákona o konkursu a vyrovnání nutné) práva účastníka řízení s účastí na tomto jednání spojená, tedy v první řadě jeho právo být k soudnímu jednání řádně a včas předvolán (srov. § 115 o. s. ř.).

Skutečnost, že jednání konané před soudem prvního stupně dne 6. 4. 1995 proběhlo bez účasti dovolatele, jemuž bylo předvolání k jednání doručeno opožděně, tedy způsobuje vadu řízení, již by bylo lze bez dalšího pominout toliko za předpokladu, že s výsledky dokazování získanými při tomto jednání účastník, jehož procesní práva byla vadným postupem soudu dotčena, dodatečně vyslovil souhlas, nebo tehdy, neměl-li obsah jednání žádný vliv na rozhodnutí soudu o návrhu na prohlášení konkursu, např. proto, že soud nezaložil své rozhodnutí na důkazech provedených při tomto jednání (obdobně uzavřel Nejvyšší soud, již v usnesení ze dne 27. 7. 2000, sp. zn. [20 Cdo 1538/2000](#)). Tyto podmínky v daném případě splněny nebyly.

Pro závěr, zda jde - dle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. - o vadu zmatečností, je ovšem rozhodné, zda výše popsaným nesprávným procesním postupem konkursního soudu (který dne 6. 4. 1995 o věci jednal v nepřítomnosti účastníka řízení -dovolatele - v rozporu s ustanovením § 101 odst. 2 o. s. ř.) byla dovolateli také odňata možnost před soudem jednat. V této souvislosti nemůže být přehlédnuto, že po 6. 4. 1995 proběhla ve věci další dvě jednání (19. 10. a 22. 11. 1995), jímž byl osobně přítomen vždy i jednatel dovolatele, přičemž podle obsahu protokolu o jednání ze dne 22. 11. 1995 (o jehož správnosti neměl dovolací soud v intencích § 40 o. s. ř. důvodu pochybovat) soud na začátku tohoto jednání také postupoval dle § 119 odst. 2 o. s. ř., tedy sdělil přítomným obsah přednesů a provedených důkazů.

Z toho se podává, že vadným předvoláním k jednání konanému dne 6. 4. 1995 možnost jednat před soudem prvního stupně před vydáním rozhodnutí o věci samé (před 27. 12. 1995), včetně možnosti vyjádřit se k dosud provedeným důkazům i z hlediska dodržení příslušných procesních ustanovení, dovolateli upřena nebyla. Měl-li odvolací soud - přes výslovnou námitku dovolatele v odvolání -

důkaz výslechem dlužníka, uskutečněný při jednání 6. 4. 1995, za provedený procesně regulérním způsobem, pak (v situaci, kdy usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu spočívá i na zjištěních z tohoto důkazu) zatížil řízení toliko vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; k takové vadě lze ovšem v dovolacím řízení přihlídnout, jen je-li dovolání přípustné (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.).

Lze tedy uzavřít, že řízení není postiženo ani vadou dle § 237 odst. 1 o. s. ř. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako nepřípustného. Nejvyšší soud je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), podle § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. usnesením odmítl.

**) Srov. též ustanovení § 229 odst. 3 a § 242 odst. 3 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2001.*